Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittaman
Smart Energy Transition (SET) –hankkeen vastuullinen johtaja,
professori Raimo Lovio, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Viite: U 5/2017 vp, 2.2.2017 klo 10

Komission ehdotus uusiutuvan energian direktiiviksi

Kiitän mahdollisuudesta esittää asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uusiutuvan energian direktiivi).

Kiinnitän tässä lausunnossa huomiota vain yhteen periaatteelliseen kysymykseen eli siihen, miten energia- ja ilmastopolitiikan yhteydessä tulisi arvioida direktiivien ja strategioiden taloudellisia vaikutuksia. Käsitykseni mukaan oikean kokonaiskuvan saamiseksi olisi perusteltua nykyistä laajemmin arvioida direktiivien ja strategioiden synnyttämiä uusia liiketoimintamahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Olen antanut samaan aihepiiriin liittyvän kirjallisen lausunnon eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle liittyen Valtioneuvoston selontekoon kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta. Lausuntoni koski energiateknologian globaali kysyntää ja Suomen vientimahdollisuuksia (10.2.2017). Valiokunnan lausunnossa (Valiokunnan lausunto TuVL 1/2017 vp– VNS 7/2016 vp) näiden vientimahdollisuuksien kehittämiseen kiinnitetäänkin huomiota. Myös valtioneuvoston selonteko sisälsi analyysin energiateknologian kehitysnäkymistä ja mahdollisuuksista 2030 – 2050 sekä siihen liittyvän linjauksen (Energiateknologiat ja –innovaatiot).

Nyt käsittelyssä oleva direktiiviehdotus avaa Suomelle monia mahdollisuuksia kehittää energiateknologiaa ja –palveluita kotimarkkinoille, EU:n markkinoille ja sitä kautta laajemminkin, mutta tämän kokonaisvaltaista arviointia ei ole U-kirjelmässä vielä tehty.

Kirjelmän kohta taloudelliset vaikutukset (4.2) sisältää perinteiseen tapaan pääasiassa arvioita ehdotusten aiheuttamista mahdollisista hallinnollisista taakoista ja niihin liittyvistä kustannuksista Suomessa. Lisäksi viitataan energia- ja ilmastostrategian yhteydessä jo tehtyyn arviointiin, joka sisältääkin arvioita vaikutuksista valtiontalouteen ja kansantalouteen. VATT:n antamassa lausunnossa strategiasta todetaan kuitenkin tehdyn kansantaloudellisen arvion (Keiju-malli) olevan erittäin epävarmalla pohjalla, eikä arviointiin sisälly systemaattista uuden teknologian tuotannon ja viennin kehityksen arviota.

Valtioneuvoston U-kirjelmä sisältää kuitenkin kaksi poikkeusta tästä yleisestä taloudellisten vaikutusten arvioinnin vähäisyydestä. Ensinnäkin lausunnossa arvioidaan kansallisten tukijärjestelmien avaamisen taloudellisia seurauksia siltä osin, miten ne vaikuttavat investointien kohdentumiseen eri maihin.

Lisäksi poikkeuksellisen tarkasti arvioidaan nestemäisiä biopolttoaineita koskevaa asiaa:

> ”Valtioneuvosto pitää hyvänä, että liikenteen uusiutuvan energian käytölle ja kehittyneille biopolttoaineille ehdotetaan sitovia osuustavoitteita. Näin voidaan turvata biopolttoaineiden ja muiden liikenteen uusiutuvien energialähteiden eurooppalainen markkina ja rohkaista yrityksiä

teknologian kehittämiseen ja investointeihin. Lähtökohtaisesti voidaan pitää kannatettavana myös pyrkimystä perinteisten, ruoka- ja rehupohjaisten biopolttoaineiden käytön asteittaiseen rajoittamiseen. Valtioneuvosto kuitenkin katsoo, että kehittyneet biopolttoaineet määrittelevä direktiiviehdotuksen raaka-aineluettelo ei ole paras tapa määritellä ko. polttoaineita ja esitetyssä muodossaan se rajoittaa liikaa kehittyneiksi katsottavia biopolttoaineita erityisesti jäte- ja tähdepohjaisten biopolttoaineiden osalta."

Kirjelmän kohdalla mitä ilmeisimmin pyritään vaikuttamaan siihen, että alalla toimivien suomalaisten yritysten kannalta eurooppalaiset markkinat kehittyvät hyvin.

Vastaavanlaista arviointia voitaisiin pyrkiä tekemään laajemminkin muun suomalaisen energiateknologialiiketoiminnan ja viennin osalta, jotta muodostuisi kokonaiskuvaa EU:n energiamarkkinoiden murroksen tarjoamista mahdollisuuksista, vaikka niillä ei olisikaan näin välitöntä yhteyttä direktiivin määritelmiin. Tällaisia aloja ovat sähköinen liikenne ja liikennepalvelut, älykkäät sähkön ja lämmön mittaus-, hallinta- ja joustoteknologiat ja –palvelut, lämpöpumppu-, tuuli- ja aurinkoteknologiat, puu- ja biokaasuenergian tuotantoteknologiat sekä kaksisuuntaiset kaukolämpöratkaisut sekä laaja kirjo erilaisia energiatehokkuutta edistäviä ratkaisuja.

Esimerkiksi U-kirjelmässä arvioidaan melko nuivasti uusiutuvan energian yhteisöjä ja uusiutuvan energian nykyistä parempia hyödyntämismahdollisuuksia useista asunnoista koostuvissa rakennuksissa, koska niiden arvioidaan mahdollisesti lisäävän hallinnollista taakkaa. Tämä on kuitenkin alue, jolla suomalainen älykkään sähköverkon osaaminen on huipputasolla ja mikäli tällaiset ratkaisut yleistyisivät Suomessa ja muualla Euroopassa, niin se tarjoaisi uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Uudistusten läpiviennin aiheuttama väliaikainen hallinnollinen taakka, ei saisi estää uusien liiketoimintamahdollisuuksien avaamista suomalaisille yrityksille.

Jotta kansalaisille muodostuisi oikea kuva EU:n ja Suomen energia- ja ilmastostrategiasta ja fossiilisten polttoaineiden käytön nopean vähentämisen seurauksista, on tärkeää ymmärtää ja hyödyntää kaikki mahdollisuudet hyödyntää tämän välttämättömän muutoksen tarjoamat positiiviset taloudelliset ja työllisyysvaikutukset. Tämä myös lisäisi kansalaisten luottamusta EU:n ja Suomen energia- ja ilmastopolitiikkaan.

Suomi on syksyllä 2016 sitoutunut Mission Innovationin myötä puhtaan teknologian tutkimus- ja kehitysrahoituksen kaksinkertaistamiseen vuoteen 2020 mennessä ja valmistautuu rakentamaan osana kasvuohjelmaa puhtaan energian ekosysteemin (Energia- ja ilmastostrategia, s. 75-76). Tämäkin osoittaa, että luottamusta uuden energiateknologian vientiin on olemassa.

Kun näin on, on myös energiadirektiivien ja –strategioiden arviointeja laajennettava ja systematisoitava kattamaan muutosten tarjoamat taloudelliset mahdollisuudet nykyistä tarkemmalla tavalla.

Raimo Lovio